

U NOJPÁAJTALIL A'ALMAJT'AAN TI' U PÉETLU'UMIL QUINTANA ROO

Yéetel u ch'a' óolil ti' u 1°, 2°, 39, 90 y 133 jatsts'íibilo'ob ti' u Almejen Noj A'almaj T'aan u Múuch' Péetlu'umilo'ob México; u 1 yéetel 6 jatsts'íibilo'ob Kaxt'aan 169 ti' u Múuch' Nojlu'umilo'ob Nojlu'umilo'ob Meyaj (OIT) yóok'lal máasewal kaajo'ob yéetel múuch' úuchben kaabilo'ob ti' le jáalk'ab nojlu'umilo'ob; 19 yéetel 32 ti' le Noj a'ala'al méen le Múucjh' Nojlu'umilo'ob yóok'lal u Páajtalilo'ob máasewal kaajo'ob; XXIII Noj a'ala'al Americana yóok'lal u Páajtalilo'ob máasewal kaajo'ob ; 25 kóots ts'íibil a) ti' u Paaklammok't'aan Nojlu'umilo'ob u Páajtalilo'ob Lu'um kaab yéetel Almejen; 2 jatsts'íib, 3 yéetel 4 jatsabo'ob III yéetel XXIII u A'almaj T'aan u Noj lu'um Molayil ti' le máasewal kaajo'ob ti' u 13 jatsts'íibil , kóots' ts'íibil B, xookil IX, 59-B jatsts'íib, xookil VI ti' u A'almaj T'aan u Páajtalilo'ob , Meyajtsilil yéetel u Nu'ukbesajil Máasewal kaajo'ob ti' u Péetlu'umil Quintana Roo, ti' u 4, 56 jatsts'íibo'ob ti' u IV jatsab , 60, 61, 63, 68, 72, 78 ti' u A'almaj t'aan u K'áatchi'it'aanil ti' le Kaajo'ob yéetel Máasewal Kaajo'ob yéetel Afromexicanos'ob ti' u Péetlu'umil Quintana Roo.

PÁAYT'AAN

Ti' le jala'achilo'ob yéetel molayilo'ob méek'tan kaajilo'ob yéetel máasewal kaajo'ob kaaja'ano'ob ti' u kaajil máasewal maya, ti' u Péetlu'umil Quintana Roo, yaano'ob ti' le kúuchilo'ob táakpaja'ano'ob ti' le jelbesajil 'Almaj t'aan Máax Loobilta'ano'ob yéetel u Molayil u Táankaaj Áantajil ti' u Péetlu'umil Quintana Roo, je'exbix ti' tuláakal le kaajnáalilo'ob ti' le Péetlu'uma', tia'al ka táakpaja'ano'ob ti' le **BEELANKIL U K'ÁATCHI'ITA'AL MÁASEWAL KAAJ YÉETEL TU BEETBIL U TÁAKPAJAL LU'UMKAABILO'OB YÓOK'LAL “ U JELBESAJILO'OB A'ALMAJ T'AAN MÁAX LOOBILTA'ANO'OB YÉETEL U MOLAYIL U TÁAN KAAJ ÁANTAJIL TI' U PÉETLU'UMIL QUINTANA ROO”**

U beelankil le k'áatchi'it'aanil ti' le Máasewal Kaajo'ob yaan u beeta'al le 02 tak 17 ti' mayo ti' le 2024 yéetel le Múuch'tambal K'áatchi'it'aanil, je'ebix le:

TOJBE'ENT'AANO'OB

Ba'axten kun béeybil:

U Nojpáajtalil A'almaj'taan ti' u Péetlu'umil Quintana Roo ku tuukultike' le máasewal mejen kaajo'ob leti'ob u chuuntuukulil ti' le Péetlu'umil, yéetel meenta'an méen jejeláas miatsilo'ob, ku ch'a'amuk'tikubaj ti' u máasewal múuch'kaajo'ob ku táalo'ob ti' le ch'i'ibalilo'ob yaano'ob ka'ach way Nojlu'ume' ka káaj le jelbesa'al bix u kaajtalo'ob yéetel tak bejla'a'e' ts'aka'an u molayilo'ob táankaaj, náajalil, miatsil yéetel almejenil wáa junjaats ti' je'elo'obo', la'atene' u jets'tuukuli' u máasewal ch'i'ibalil leti' u jach chuuntuukulil tia'al u jets'óolta'al ti' máaxo'ob kun jets'meyajta'al u belbest'aanilo'ob máasewal kaajo'ob .

La'atene' le k'áatchi'it'aanilo'ob yaan u nu'ukbesajilo'ob chuunsa'an ti' u jóok'ol táanil yéetel le ba'alo'ob yaan ichil u miatsilo'ob. Ku kaxta'al u yaantal ma'alo kuxtal ti' le máasewal kaajo'ob yéetel u jóok'ol t'aanil nojlu'um yóok'lal u chuunt'aano'ob tuláakal tsikbe'enil u k'ana'an páajtalilo'ob yéetel junp'éel keet t'oxil le utsil ba'alo'ob ku ts'a'abal.

Yéetel le táan óolilo'oba', jelbesajil 'Almaj t'aan Máax Loobilta'ano'ob yéetel u Molayil u Táankaaj Áantajil ti' u Péetlu'umil Quintana Roo, ku yila'al beu junp'éel k'áatchi'it'aanil le tuukulta'an tia'al u kanáanta'al u yaantalti' nu'ukt'aan áantajil yéetel ma'alobil méen le máako'ob t'aanik le maaya t'aano'.

Tuláakal le ba'ala', k'abeet u beeta'al yéetel tsikbalil yéetel k'áatchi'it'aanil yéetel le múuch' kaajo'ob bey xan le máasewal kaajo'ob yo'osa'al u yok'sa'al u tuukul yéetel u miatsil, beyxan, ka beeta'ak u nu'ukbesaj t'aan tia'al u jach táakpajal yéetel u jáajil yéetel xan ka t'oxok yéetel keetil le utsil ba'alo'ob ku ts'a'abal.

Yéetel le ba'al ts'o'ok u ya'alal, k'abeet u tuukulale' le táakpajal meyajilo'ob ku mu'uk'a'ankuunsik u chuunt'aanilo'ob u táan óolta'al kaaj , ku na'atale' u ch'a' óolta'al u yéeybal jala'achil ma' chéen bey junp'éel almejen belbest'aan, k'abeet u yilal bey junp'éel nu'ukbesajil kuxtal ku ch'a' óoltikubaj ti' u mantats ma'alobchajal u náajal páajtalilo'ob, táankaaj, miatsil yéetel siijnáal kúuchilo'ob. Ku beeta'al tuméen u Nojpáajtalil A'almaj'taan ti' u Péetlu'umil Quintana Roo, ku k'aj óoltej u tuukul le kaajnáal yóok'lal junp'éel ba'al k'ana'an, je'ebix ka yáax ts'a'abak ojéelbi' u ch'a'at'aano'ob le táankaaj

La'aten túune', u Nojpáajtalil A'almajt'aan ti' u Péetlu'umil Quintana Roo, ku tuukultike' jach k'abeet u meenta'al u beelankil múuch'tsikbal je'ek'ab kaaj, k'a'ana'anil yéetel k'abeetil ti' le máasewal kaajo'ob yéetel ti' tuláakal kaajnáli'.

I. U K'ÁATCHI'ITA'AL JÁALK'AABIL, TÁANIL YÉETEL U TS'A'ABA'AN OJÉELBI' TI' LE MÁASEWAL KAAJILO'OB

A. BA'AL UNAJ U BEETA'AJ LE K'ÁATCHI'IL:

U beelankil le K'áatchi'it'aan utia'al:

1. Ka yaanak junp'éel múuch'tsikbal múuch'kaajo'ob yéetel le máasewal kaajo'ob tia'al u k'ama'al le ba'ax ku tuukultiko'ob yóok'lal: **U JELBESAJILO'OB A'ALMAJ T'AAN MÁAX LOOBILTA'ANO'OB YÉETEL U MOLAYIL U TÁAN KAAJ ÁANTAJIL TI' U PÉETLU'UMIL QUINTANA ROO", yéetel**

2. Ka yaanak ch'a'at'aano'ob múuch'kaajo'ob yéetel le máasewal kaajo'ob le yaano'ob ti' le kaajo'ob táakpaja'ano'ob ti' le Páay t'aan, yo'olal u táakpajalo'ob ti' u meenta'al le jelbesajilo'ob.

B. YÓOK'LAL LE K'ÁATCHI'IT'AANIL

Yaan u k'áatchi'ita'al:

U JELBESAJILO'OB A'ALMAJ T'AAN MÁAX LOOBILTA'ANO'OB YÉETEL U MOLAYIL U TÁAN KAAJ ÁANTAJIL TI' U PÉETLU'UMIL QUINTANA ROO" yo'olal le ba'alo'ob yaan u yilo'ob le múuch'kaajo'ob yéetel le máasewal kaajo'ob k'áatchi'it'aantano'ob.

C. U Ye'esajil le máaxo'ob kun Táakpajalo'ob ti' le K'áatchi'il

- I. U jala'achil iliko'ob. Yaanti' le meyajil u Noj páajtalil A'almaj t'aan ti' u Péetlu'umil Quintana Roo.
- II. Táan óola Molayil.- Múuch'kabilmeyaj tia'al u Jóok'ol táanil Máasewal (Comisión de Desarrollo Indígena)
- III. Ka'anal Molayil .- U molayil u Jóok'ol táanil Maaya kaaj yéetel Máasewal kaajo'ob ti' u Péetlu'umil Quintana Roo (Instituto para el Desarrollo del Pueblo Maya y las Comunidades Indígenas del Estado de Quintana Roo)
- IV. Ka'anal Molay ichilmolayilo'ob. Yaan u táakpajalo'ob méen u jo'olpóopilo'ob molayilo'ob ti' le jala'achil, tuméen leti'ob yaanti'ob u páajtalilo'ob jets'a'an ti' le a'almajil, ku táan óoltiko'ob le kaajo'ob yéetel le máasewal kaajo'ob, le yaan u ts'áajiko'ob u nu'ukbesaj k'abeetil wáa le ku k'áatiko'ob le máaxo'ob kun k'áatchi'ita'alo'ob.
- V. Le kun kanáano'ob - U Molayil u Páajtalilo'ob Wíiniko'ob ti' u Péetlu'umil Quintana Roo (Comisión de los Derechos Humanos del Estado de Quintana Roo).

D. U tsoolbeelankil meyajo'ob k'áatchi'ita'al

Le k'áatchi'il yaan u beeta'al yéetel le yáalmanyáalila':

a) Yáalmanyáal táanil meyajil

Tia'al u beytal u beeta'al u beelankil le k'áatchi'ita'al yéetel ka yaanak ma'alob naats'al yéetel tsikbal yéetel le máasewáal kaajo'ob kun k'áatchi'ita'alo'ob, ts'o'ok u yila'al 42 máaaewáal kaajo'ob tu'ux kun beybil le wóolkaaj múuch'tsikbalob k'áatchi'il, je'el bix yaanik ti' le nuu'ukbesajilo'ob k'aj óolta'an yaan yóok'lal le méek'tankaajilo'ob yéetel máasewal kaajo'ob yaano'ob tu'ux kun k'uchul le k'áatchi'it'aanil.

Beyxan, yaan u meenta'al junp'éeel Beelbest'aan o'ob ti' le K'áachi'ita'al Jáalk'abil, Táanil, yéetel nu'ukt'aan tia'al u beelankil le K'áatchi'il, tu'ux yaan u beelbest'aan yéetel jach p'ítil chuunt'aano'ob ka'ana'an u yiliko'ob le máaxo'ob táakpaja'ano'ob ti' le beelankil, le u beytal u yilal ti' le kúuchil internet <https://www.congresoqroo.gob.mx/>

Le Beelbest'aan ku kanántik, le ba'al ku beetik loobil , wáa uláak' ba'al u beetik k'aase' je'el bix jets'a'an ti' u Xuul Noj Kúuchilil P'íis Óolal way Mexico', yaan u beeta'al u beelankilo'ob le k'áatchi'il tia'al ka meentchajak le ch'a'at'aano'ob yéetel le kaaj tu'ux kun meentbil le k'áachi'il.

II) Yáayalal ts'áaj ojéelal

Le kéen ts'áabak k'aj óoltbil le Páay t'aana', u Jala'achil ku meyajtik yéeyel le Ka'anal Molayil yaan u ts'áajiko', tuláakal le kúuchilo'ob ku ts'a'abak ojéelalo'ob yéetel ts'áaj ojéelalil, u nu'ukbesajil yaan yóok'lal le pa'apjo'olil ti' le máasewal kaajo'ob kun k'áachi'ita'alo'ob.

Beyxan , yaan u meenta'al ka'ap'éel múuch'tsikbalo'ob tia'al u ts'áajik k'aj óolal ti' u k'iinil 02 yéetel 08 ti' mayo ti' le ja'aba', le kun káajal 11:00 k'iin ti' le kúuchilo'ob yaan u táal u ya'alal.

U nu'ukbesaj kun ts'a'abil k'aabet u yilik le ba'alo'oba':

1. Ba'al unaj u beeta'al u belankil le k'áatchi'il, yéetel bix kun meyajbil le wóolkaaj múuch'tsikbalo'ob k'áatchi'il;
2. Ka'anal nu'ukbesaj, táak'inil, kaaj yéetel meyajtsilil ti' **“U JELBESAJILO'OB A'ALMAJ T'AAN MÁAX LOOBILTA'ANO'OB YÉETEL U MOLAYIL U TÁAN KAAJ ÁANTAJIL TI' U PÉETLU'UMIL QUINTANA ROO”**, yéetel,
3. Yaan u k'uubul junp'éel chichan ts'íib yóok'lal le pa'ajo'olil;

Le kaaj yaan u k'áatchi'ita'al yaan u páajtalil u k'áatik uláak' nu'ukbesaj ti' je'elmáakalmak yáayalal ti' u tsolbelankilo'ob le k'áatchi'il. Le molayilo'ob jala'achilo'ob yaan u tsooliko'ob le nu'ukbesaj ku náakal u páajtalilo'ob.

III) Yáayalal tsikbalt'aan

Le kéen ts'o'okok le wóolkaaj Múuch'tsikbalo'ob nu'ukbesajil, yaan u ya'alal wáach'al le yáayalal tsikbalt'aan.

Ti' le yáayala' u jo'opóopilo'ob máasewal kaajo'ob u beytal u meentiko'ob múuch'tsikbalo'ob wáa múuch'táambalilo'ob yéetel u kaajnáalilo'ob kaaj tia'al tsikbalt'aan yóok'lal le nu'ukbesaj ts'a'ab u yojéelt yéetel ku beeto'ob túuxt'aano'ob yéetel tsolxikino'ob yóok'lal **“U JELBESAJILO'OB A'ALMAJ T'AAN MÁAX LOOBILTA'ANO'OB YÉETEL U MOLAYIL U TÁAN KAAJ ÁANTAJIL TI' U PÉETLU'UMIL QUINTANA ROO”**

La'aten túune', yaan u beeta'al le yáayalal tsikbalt'aan le 02 tak 16 ti' mayo ti' le ja'aba' ti' le múuch'kaajo'ob yéetel le máasewal kaajo'ob jets'a'an ti' le páay t'aana'.

IV). Yáayalal k'áatchi'il:

U yáayalal k'áatchi'il yaan u beeta'al yéetel ka'ap'éel wóolkaaj Múuch'tsikbalob k'áatchi'il le yaan u meenta'al tu k'iinilob 17 ti' mayo ti' le ja'aba', le kun káajal 11:00 k'iinil.

Ti' le yáayalal, u Jala'achil kun meyajtik le k'áatchi'it'aan, yaan u jets'ik junp'éel tsikbal yéetel jala'achilob yéetel u jo'opóopilob máasewal kaajo'ob kun k'áatchi'ita'alo'ob yo'olal u k'aamko'ob le túuxt'aano'ob, tuukulob yéetel tsolxikino'ob, yéetel yaan u jets'el ch'a'at'aano'ob kun a'albi'.

Ti' le múuch'tambal yaan u meenta'al le yáayalaloba':

- I) Múuch'tsikbal yéetel jala'achilob yéetel jo'olpóopilob máasewal kaajo'ob ku k'áatchi'it'aantalo'ob;
- II) U káajsa'aja'al
- III) Yáax ch'a'at'aano'ob; yéetel
- IV) K'áatchi'it'aan

Le tuukulob, t'aano'ob yéetel ch'a'at'aano'ob yaan u ts'íibta'al ti' junp'éel ju'un le ba'ax ku beeta'al yéetel tsolts'íibil le ba'ax a'ala'ab ti' le múuch'tambalob tu'ux kun ts'a'abil u joronts'íib le máaxob táakpaja'ano'ob yéetel u joronts'íibob u jala'achilob beetik le k'áatchi'it'aanil.

V). Ch'a'ajo'olta'al

Ti' le Múuch'tambal k'áatchi'il yaan u ts'a'abal junp'éel Múuchmáako'ob kun ch'a'ajo'oltikob yéetel u jaajkuunsajil u meyajta'al le ch'a'at'aano'ob. U NojPáajtalil A'almaj t'aan ti' u Péetlu'umil Quintana Roo yaan u ch'a'ajo'oltikob u meyajta'al le ch'a'at'aano'ob kun yaantal ti' u beelankil le K'áatchi'il.

VI). Uláak' nu'ukbesaj t'aano'ob u k'amal le tuukulo'ob yéetel tuukulba' unajo'ob:

U jala'achilo'ob yéetel jo'olpóopilo'ob máasewal kaajo'ob, je'ex bix le kaajnáalo'ob kaajakbalob'ob ti' le kaajo'obo' u béeytal u tuuxtiko'ob u tuukulo'ob wáa u tuukulba' unajo'ob ti' le túuxtts'íbil electrónico: subsria.legislativa@congresoquintanaroo.gob.mx

E. U KÚUCHILO'OB YÉETEL U K'IINILO'O LE MÁASEWAL K'ÁATCHI'IT'AANIL

U Múuch'tambalil K'áatchi'it'aanil ti' le máasewal kaajo'ob yaan u meenta'al ti' le kúuchilo'oba' yéetel ti' le k'iino'oba':

YÁAYALAL K'ÁATCHI'IL	FECHA	TSOOLIL U A'ALMAJ T'AAN LE K'ÁATCHI'IT'AANIL TI' LE MÚUCH'KAAJO'OB YÉETEL MÁASEWAL KAAJO'OB YÉETEL AFROMEXICANOSO'OB TI' U PÉETLU'UMIL QUINTANA ROO	TU'UX KUN BEYBIL WÁA TI' MÁAXO'OB
TS'A'A OJÉELAL MAAYA MÁASEWAL KAAJ PENINSULAR	02 TI' MAYO YÉETEL 08 TI' MAYO TI'2024	JATSTS'ÍBO'OB 63. LCPCIAQROO.	42 KAAJIL FCP. GRAN CONSEJO MAYA. FCP.
TSIKBALT'AAN MAAYA MÁASEWAL KAAJ PENINSULAR	02 TI' MAYO TAK 16 TI' MAYO TI' 2024 11:00 TSILK'IIN	JATSTS'ÍBO'OB 68. LCPCIAQROO.	TI'LE KAAJO'OB
MÚUCH'TSIKBAL YÉETEL JALA'ACHILO'OB YÉETEL JO'OLPÓOPILO'OB MÁASEWAL KAAJO'OB KU K'ÁATCHI'IT'AANTALO'OB	17 TI' MAYO TI' 2024 11:00 TSILK'IIN	JATSTS'ÍBO'OB 68. LCPCIAQROO.	TECNOLOGICO DE FELIPE CARRILLO PUERTO
U KÁAJSA'AJA'AL MAAYA MÁASEWAL KAAJ PENINSULAR	17 DE MAYO DE 2024 11:00 Horas	JATSTS'ÍBO'OB 56. LCPCIAQROO.	TECNOLOGICO DE FELIPE CARRILLO PUERTO
YÁAX CH'A'AT'AANILO'OB MAAYA MÁASEWAL KAAJ PENINSULAR	17 TI' MAYO TI' 2024 11:00 TSILK'IIN	JATSTS'ÍBO'OB 61. LCPCIAQROO.	TECNOLOGICO DE FELIPE CARRILLO PUERTO
K'ÁATCHI'IT'AANTA'AL MAAYA MÁASEWAL KAAJ PENINSULAR	17 TI' MAYO TI' 2024 11:00 TSILK'IIN	JATSTS'ÍBO'OB 72. LCPCIAQROO.	TECNOLOGICO DE FELIPE CARRILLO PUERTO

CH'A'AJO'OLTA'AL CH'A'AT'AANO'OB MAAYA MÁASEWAL KAAJ PENINSULAR	TI' LE 18 TI' MAYO TAK 03 TI' JUNIO TI' LE 2024 11:00 TSILK'IIN	JATSTS'ÍBO'OB 78. LCPCIAQROO.	PODER LEGISLATIVO DEL ESTADO DE QUINTANA ROO

Tu'ux yaan le kúuchilo'ob tu'ux kun k'a'abetkuunsa'al jujunp'éeelil le Múuch'tambalilo'ob K'áatchi'it'aanilo'ob ti' jujunp'éeelil le kúuchilo'ob, yaan u ts'a'abaj k'aj óolbi' ti' le kúuchila' <https://consultalenguaindigena.congresoqroo.gob.mx> y garantizando la más amplia difusión.

1. U jets'meyajil u Táakpaja'anil Kaajnáalilo'ob

U ba'al unaj Jets'meyajil u Táakpaja'anil Kaajnáalilo'ob :

U táak'muk'tik u táakpajal le kaajnáal ti' u ch'a'abal t'aan , yéetel nu'ukbesajil tu beel , tu súutukil yéetel yaan u páajtalil u k'aj óolal **“U JELBESAJILO'OB A'ALMAJ T'AAN MÁAX LOOBILTA'ANO'OB YÉETEL U MOLAYIL U TÁAN KAAJ ÁANTAJIL TI' U PÉETLU'UMIL QUINTANA ROO”**, yéetele' yaan ch'a'ik u yaantal ch'a'at'aan kaajtalil ku ts'áajik u páajtalil múuch' kaajtalil, táak'muk'il u mu'uk'a'ankuunsa'al u molayilo'ob jala'achil yéetel nojpáajtalil almejenil yéeybaljala'achil

2. U belbest'aanilo'ob jets'meyajil u Táakpaja'anil

Yáaxil u káajal u táakpajal le kaajnáalo'ob, yaan u beeta'al múuch'meyajo'ob ts'a'aj ojéelalo'ob tia'al u ts'a'abal u tuukulo'ob le kaaj yóok'lal u k'abeetil u táakpajal yéetel ts'a'abalti' nu'ukbesaj yo'olal le k'áatchi'it'aan.

F. NU'UKBESAJ YÉETEL AJ ÁANTAJO'OB

Ti' le belbest'aanil le máax kun ilik le meyajo'ob leti'e' Nojpáajtalil A'almaj t'aan ti' u Péetlu'umil Quintana Roo, tu ts'a'aj le aj áantajo'ob yéetel bix u kaxtalo'ob tia'al u meenta'al u beelankil le K'áatchi'it'aan:

Lic. José Abraham Fierro Oviedo

Subsecretario de Servicios Legislativos

Correo: jose.a.fierro@congresoqroo.gob.mx

Teléfono 9838322822 ext. 215

Lic. Said Villanueva Alpuche

Secretario técnico de la Junta de Gobierno y
Coordinación Política

Correo:
saidvillanueva25@congresoqroo.gob.mx

teléfono: 9831112286

<https://www.congresoqroo.gob.mx/>

JELBESKUNAJ.

Yo'olal le t'aan ts'aaj k'ajóoltbi le k'íin 7 ti u winalil mayo tu ja'abil 2024. Ku ts'abal a k'ajóolte'exe' k'e'ex le k'íino'obo' yéetel u kuuchil le consulta indígenao'. Ku ya'alal ti' tulakal tak u yooytiko'ob ts'o'ok u k'e'exel le meyajo'obo'. Le jebescunaja' ts'o'ok u ts'aabal ojelbi te' microsítio ti le pay t'aan ti' yoyta'al men tulakal wíiniko'ob.